

Pożegnanie Rzymu

AUGUST VON PLATEN

Pożegnanie Rzymu

TŁUM. STEFAN NAPIERSKI

Komu wędrować w podłuż¹ drogi Appijskiej² ku południowi wolno,
Kogo z trzęsawiska łęgów³ magicznej bogini
Wzgórza witają (która Odysowi podała ongi⁴ kubek, łagodnie
Śpiewanie słodkie wznosząc przy kołowrotku),
Szczęsnym niechaj się mieni, chmurne,
Melancholijne, nasycone gorączką,
Podmuchy Romy zostawiwszy w tyle!

Czyżże tęsknocie się godzi z dawna zamierzchłych czynów zmartwiały dech? Godziż⁵ się
klechda⁶ owego męża, zapatrzonego w dzieje?
Który prawi, że tutaj synowi Zewsa⁷ woły w jarzmie zagrabiono, a tam
Wiekuiasty głaz zakopał Romulus,
Tu, ponad źródłem Egerii,
Gdzie niegdyś gaje szemrały, pił
Numa⁸ mądrość, czyżże się godzi?

Pusta⁹ pozostała jeno i gruzy. Wypatrzeć potrafi, ukazać
Ciekawość to miejsce okropne, gdzie zewłok¹⁰ krwawy Cezara
Leżał, a nadto ową kolumnę, gdzie padł, boskiego wodza kolumnę,
Który w Farsalii wycieńczon¹¹, Tempy doliną
Uciekał, doliną tą eleuzyjską,
Gdzie z bożka rzeczno urny w podłuż
Łęgów zielonych złote tonie cieką.

Miasto

Wszelako okręt w żaglach ku morderczej wkrótce zwiódł go przystani:
Nie bez zgryzoty, nie bez oka zasnutego mgłą żalu
Śmiertelnego wroga zewłok ujrzał zwycięzca, pomny minionych dni przyjaźni,
Lub oplakując w duszy Romy losy, on sam
Rzymianin, bluźniący, który
Zwalił ją. Przewalały się czasy,
A Roma padała, padała i pada.

Upadek

¹w podłuż — wzdłuż. [przypis edytorski]

²droga Appijska — Via Appia Antica, najstarsza droga rzymska, zaczynająca się w Rzymie przy Circo Massimo, na przedmieściach przebiegająca w pobliżu ruin willi staroż. rodów rzymskich oraz niedaleko katakumb, a następnie biegnąca na południe w okolice Kapui pod Neapolem, a stamtąd na wschód, prowadząc aż do wybrzeża Adriatyku, do Brindisi. [przypis edytorski]

³łęg — podmokła łąka, często porośnięta krzewami. [przypis edytorski]

⁴ongi a. ongiś — kiedyś, swego czasu. [przypis edytorski]

⁵godziż się — konstrukcja z partykułą -że, skróconą do -ż; znaczenie: czy się godzi. [przypis edytorski]

⁶klechda — podanie ludowe wywodzące się z tradycji, z miejscowych wierzeń. [przypis edytorski]

⁷Zews — właśc.: Zeus. [przypis edytorski]

⁸Numa Pompiliusz (715–673 p.n.e.) — wg legendy drugi król Rzymu. [przypis edytorski]

⁹pustać — pustka. [przypis edytorski]

¹⁰zewłok — zwłoki. [przypis edytorski]

¹¹wycieńczon — dziś: wycieńczony. [przypis edytorski]

Wprawdzie osuwa się z wolna, jak to, co trwać ma, opada, podobna
Wspaniałemu ładowi umysłu, co gwiazdne pieśni harmonii
Z onego świata — przywodzi nużącemu życiu kramarzy, piętnowan¹²
Marzyciela mianem, sam jeden wszystko jasno ważący;
Wszelako obładowany nad miarę pochyla
W pył powoli zamyśloną głowę
Wciąż niżej, pełen boleści.

Tako i Rzym. Na nic nie zdał się jemu dostatni krwiożerczych
Tyranów przepych. Świeży pędzie palmy wschodzącej wiarą,
Która jeno głębokomyślnie cienie wokół rzuciłaś ponad stygmaty praczasów,
Czyli¹³ poblask i pompy czarodziejskie sztuczki cię ocaliły?
Niechaj barki ludu dźwigają
Okapujące od klejnotów karło¹⁴,
Które wznosi namiestnika Boga!

Rośliny, Woda

Z ruin wspaniałych Romy korynckiego kunsztu kapitel, całe kolumny unosząc,
Wspiera, grabież uwieczniając, twój arcykapłan niedorzecznie
Własne świątynie, szpetotę z pięknem na darmo
W jedno spajając. San Pietro¹⁵ w zenit wznosi
Dostojne kopułami stropy:
Tytaniczną budowlę wszelako
Burzy twardy mnich z Wittenbergi¹⁶.

Ruiny

Oto klucze twoje, tyranio apostołów, utraciły władzę.
On, który miasto świata i kręgi ziemskie darzy błogosławieństwem:
Jeno wspomnienie zostało. Wydarło z rozrytej gleby legendę prastarych herojów¹⁷:
Krwawiąc, dyszy ciężko pasujący się¹⁸ o wieniec atleta,
Groty ostrzone miota bóg
Śpiewu, niezmiłkłe¹⁹ żale budzi
Uroczu piękny druh Hadriana²⁰...

Wszelako mąci wejrzenie roztrwoniony nadmiar posągów,
Niepokój dygoce nieśmiało, jak dusza dziewczęcia,
Która z gromady wdzięcznych zalotników obrać ma najwdzięczniejszego:
Nadmiernym rozkoszom nierzadko ulega duch.
Silnym nie przystoi przeszłość,
Jako że uczeń pojętny sztuki
Nie wyuczy się poprzez kunszty.

Jeśli chcesz rady posłuchać, wprzódy²¹ rozpocznij, co proste:
Doskonałość żrałe²² wydaje owoce na wypróbowanych

¹²piętnowan (daw.) — skrócona forma r.m.; dziś: piętnowany. [przypis edytorski]

¹³czyli — tu: konstrukcja z partykułą -li; znaczenie: czy też. [przypis edytorski]

¹⁴karło — fotel o wygiętych nogach, popularny we Włoszech. [przypis edytorski]

¹⁵San Pietro — Święty Piotr; tu: bazylika św. Piotra. [przypis edytorski]

¹⁶mnich z Wittenbergi — Martin Luter (1483–1546), niem. reformator religijny, teolog, współtwórca luteranizmu; jako jeden z momentów wyznaczających początek reformacji wskazywany jest jego sławny akt przybicia na drzwiach kościoła zamkowego w Wittenberdze 95 tez potępiających sprzedaż odpustów przez kościół katolicki (31 października 1517). [przypis edytorski]

¹⁷heroj — bohater. [przypis edytorski]

¹⁸pasować się — walczyć z kimś. [przypis edytorski]

¹⁹niezmiłkły — nieuciszony; niemilkący. [przypis edytorski]

²⁰uroczu piękny druh Hadriana — sformułowanie to może dotyczyć albo Greka Antinousa (ok.110/115–130 r. n. e.), młodzieńczego przyjaciela cesarza Hadriana (76–138 r. n. e.), którego ten, nieutulony w żalu po jego przedczesnej śmierci, rozkazał deifikować, albo też wiersza autorstwa Hadriana, zaczynającego się od słów: „Animula vagula, blandula / Hospes comesque corporis (...)”, tj. „Duszytka, tkliwa i ruchliwa, / Gościu i druhu mojego ciała”. [przypis edytorski]

²¹wprzódy — najpierw. [przypis edytorski]

²²żrały (starop.) — dojrzały. [przypis edytorski]

Pniach, przyjacielu! Greckiemu duchowi nie hołduj przedwcześnie! Skrzydła woskowe
Przylepia jeno do ramion naśladowca lotu:
Ale kwitną w poblasku strefach
Temu jasne plejady,
Kogo rozmach zatrzyma u szczytu.

Wprawdzie niejeden stwarza ożywioną naturę, kto Grecji
Długim mozołem hieroglificzną jeno urodę
Pozna i wdzięcznie formuje kształt nieśmiertelny. Budzi u różanego,
U srebrnego pluskania górskiego potoku
Od nowa stary tan olimpijski;
Tak wyprowadził Thordwaldsen²³
Z bogów zmierzchania świetlistość.

Ale śpiew ten podobien²⁴ jest błędzemu łowcy: kłaskania²⁵ słowików
Z dała unoszą mu serce od gonitwy za zwierzem;
Bez ścieżki, w zaroślach się błąka, po kniei, wzdłuż szczątków skalnych i borów liściastych,
Wreszcie wodogrzmot w górskiej kotłince
Rozprasza wszelką melodię i sny.
Opustoszały zbocza, znowu
Tropi swą ścieżkę myśliwiec.

Błogi, komu wytrwałość i umiejętność zadumy użycza terażniejszości,
Kto odrodzon²⁶ się czuje, zmierza do kształtu nowego,
Komu istnienie wiekuiste zda się, a śmierć nawet wymysłem despotów,
Zamyślenie o której podwiązuje puls szczęścia:
Chętnie taki opuszcza radośnie,
Kapitolu, państwo tych cieni,
Wasz przepych, cmentarze Romy!

Wiośnianność²⁷ globu! Łęgu partenopejski²⁸! Grodzie młody na zawsze!
Przyjmij druha twojego, szumiącą go opłynął zatoką,
Z której ongi (tak klechda prawi pradawna) urocza wyłoniła się piękność;
Mirty²⁹ pobrzeża, kwiecista piana toni we włosach;
Jej to na brzegu Bakchos³⁰,
Gdy stopą ziemi dotknęła,
Szczep winny podał i tyrsos³¹!

Mnie ku pomocy poeta pośpiesza, chwałą świata uwieniczon Kwiryta:
Z Hellady wracającego zgon go przemożny zaskoczył;
Wszelako nie Romy wzgórze okryły popioły w urnie zamknięte przedwcześnie:
«Niech kości moje, tak tchnieniem przekazał ostatnim,
W Neapolu odpoczną,
Gdziem w gajach złocistych owoców
Śpiewał pasterzy, zboże, herojów³²».

²³Thordwaldsen, Bertel (1770–1844) — duński rzeźbiarz pochodzenia islandzkiego, przedstawiciel klasycyzmu, autor licznych rzeźb figuralnych o tematyce mitologicznej (Amor, Psyche, Apollo, Adonis), a także płaskich reliefów przedstawiających sceny m.in. z *Iliady*. [przypis edytorski]

²⁴podobien — skrócona forma r.m.; podobny. [przypis edytorski]

²⁵klaskać — tu: śpiewać. [przypis edytorski]

²⁶odrodzon — skrócona forma r.m.; odrodzony. [przypis edytorski]

²⁷wiośnianność — tu: młodość. [przypis edytorski]

²⁸partenopejski — związany z Republiką Partenopejską, państwem na Półwyspie Apenińskim istniejącym w 1799 r. [przypis edytorski]

²⁹mirt — rodzaj rośliny. [przypis edytorski]

³⁰Bakchos (gr.) — przydomek Dionizosa. [przypis edytorski]

³¹tyrsos a. tyrs — laska, atrybut Dionizosa. [przypis edytorski]

³²heroj — bohater, heros. [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z **Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur**.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na **Licencji Wolnej Sztuki 1.3**. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w **Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur**. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/pozegnanie-rzymu>

Tekst opracowany na podstawie: Liryka niemiecka, tłum. Stefan Napierski, Biblioteka Kameny, Lublin 1936.

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Śląską z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BŚ. Wydano z finansowym wsparciem Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej. Eine Publikation im Rahmen des Projektes Wolne Lektury. Herausgegeben mit finanzieller Unterstützung der Stiftung für deutsch-polnische Zusammenarbeit.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Dorota Kowalska, Marta Niedziałkowska, Michał Król.

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przełącz 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przełącz darowiznę na konto: **szczegóły na stronie Fundacji**.